

ارزیابی درونی گروه جراحی عمومی دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه در سال 1400

دکتر بهنام‌رضا مخصوصی*، دکتر آرش آزادمهر**، دکتر بهنام دارابی**، دکتر ادريس برهنه‌گرد***

چکیده:

زمینه و هدف: ارزیابی درونی، فرآیندی سیستماتیک جهت جمع‌آوری و تحلیل اطلاعات به منظور تعیین فواید و مضرات یک برنامه و میزان حصول اهداف آن می‌باشد. هدف از این مطالعه، ارزیابی درونی جراحی عمومی در دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه بود.

مواد و روش‌ها: این پژوهش توصیفی - مقطعی در گروه جراحی عمومی دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه در سال 1400 انجام شد. ابتدا داده‌های مربوط به 9 حوزه ارزیابی درونی (رسالت و اهداف آموزشی، مدیریت و سازمان‌دهی، برنامه آموزشی هیأت علمی، دانشجویان، منابع آموزش، پژوهش، سنجش و ارزیابی و دانش‌آموختگان) از طریق چک‌لیست‌ها و پرسشنامه‌ها جمع‌آوری و سپس وضعیت گروه‌ها در حوزه‌های ارزیابی درونی تعیین شد. نتایج با استفاده از نرم‌افزار STATA-14 با تأکید بر روش‌های آمار توصیفی شامل فراوانی و درصد، مورد تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها: نتایج نشان داد که وضعیت اکثر حوزه‌ها در گروه جراحی عمومی مطلوب بود. بالاترین مطلوبیت در حوزه مربوط به منابع آموزشی (فضا، امکانات و تجهیزات آموزشی و درمانی)، (117/75 امتیاز، 98/1%) قرار داشت. همچنین، در حوزه پژوهش (57/5 امتیاز، 71/8%) وضعیت نیمه مطلوب کسب گردید.

نتیجه‌گیری: گروه آموزشی جراحی عمومی در حوزه‌های رسالت و اهداف آموزشی، مدیریت و سازمان‌دهی، برنامه آموزشی، هیأت علمی، دانشجویان، منابع آموزشی، سنجش و ارزیابی و دانش‌آموختگان درجه مطلوب را کسب نموده است. در این موارد جهت حفظ و ارتقای بیشتر و همسو بودن با نیازهای در حال تغییرات دائمی و متناسب با پیشرفت علم و تکنولوژی همگام می‌بایست تلاش گردد و به منظور بهبود حوزه پژوهش که درجه نیمه مطلوب را کسب کرده است؛ بررسی و برنامه‌ریزی دقیق نیاز است تا با جهد و مساعی مضاعف نسبت به احراز جایگاه مطلوب، شرایط مهیا شود.

واژه‌های کلیدی: ارزیابی درونی، گروه جراحی عمومی، گروه آموزشی

نویسنده پاسخگو: دکتر آرش آزادمهر

تلفن: 083-34276301

E-mail: dr_azadmehr@yahoo.com

* دانشیار گروه جراحی عمومی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه، بیمارستان امام رضا کرمانشاه

** استادیار گروه جراحی عمومی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه، بیمارستان امام رضا کرمانشاه

*** جراح عمومی، مرکز پژوهش‌های علوم پزشکی فام‌تن، بیمارستان امام خمینی اسلام آباد غرب

تاریخ وصول: 1402/02/04

تاریخ پذیرش: 1402/05/11

زمینه و هدف

بدیهی است که ساختار و روال آموزشی این گروه نیز همانند سایر گروه‌های پزشکی با مشکلات و محدودیت‌هایی مواجه است که در صورت شناسایی آن‌ها می‌توان ساختار و امکانات نظام آموزشی را اصلاح و با تقویت فرایند آموزشی به بهبود کیفیت خدمات آموزشی، پژوهشی و درمانی گروه کمک نمود. بدین منظور مطالعه حاضر با هدف ارزیابی درونی گروه جراحی عمومی دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه در سال 1400 بر اساس گام‌های ده‌گانه راهنمای ارزشیابی درونی انجام شد.

مواد و روش‌ها

این پژوهش از نوع مطالعات توصیفی است که به صورت مقطعی انجام شده است و جنبه کاربردی نیز دارد. در ابتدا ضمن استفاده از تجربیات گذشته و هماهنگی‌های درون‌سازمانی، مطالعات کتابخانه‌ای برای جمع‌آوری اطلاعات پایه و همچنین طراحی ابزار ارزیابی درونی بر اساس اهداف (آموزشی، پژوهشی، درمانی، بهداشتی) انجام شد. ضمن استفاده از جزوات ارسالی و برگزاری جلسات توجیهی برای مجریان طرح و تشکیل کمیته ارزیابی درونی، شرایط برای اجرای طرح مهیا شد.

این مطالعه با مشارکت مدیر گروه، اعضای هیأت علمی، کلیه دانشجویان (شامل دستیاران دوره تخصص و دانشجویان مقاطع دکترای پزشکی عمومی ورودی‌های مختلف) و دانش‌آموختگان گروه انجام شد.

در این ارزیابی عوامل نه‌گانه شامل: 1- رسالت و اهداف آموزشی 2- مدیریت و سازمان‌دهی 3- برنامه آموزشی 4- وضعیت اعضای هیأت علمی 5- دانشجویان 6- منابع آموزشی 7- پژوهش 8- سنجش و اندازه‌گیری و 9- دانش‌آموختگان ارزیابی شد.

مجموعه ابزارهای اندازه‌گیری مورد استفاده در انجام طرح عبارت از مصاحبه و فرم‌های اطلاعاتی و پرسشنامه می‌باشد. پرسشنامه مدیر گروه شامل یک پرسشنامه با 74 سؤال، جهت بررسی وضعیت مدیر گروه بود. پرسشنامه اعضاء هیأت علمی شامل یک پرسشنامه با 144 سؤال، جهت بررسی وضعیت اعضاء هیأت علمی با ملاک‌های ترکیب و توزیع فعالیت‌های آموزشی، میزان مشارکت در برنامه‌ریزی فعالیت‌های گروه، میزان حضور در گروه به‌منظور مشاوره با دانشجویان، آشنایی با یافته‌های جدید علمی، برخورد با

ارزیابی درونی، ابزاری است به‌منظور شناخت وضعیت موجود، در راستای ارتقاء کمی و کیفی خدمات آموزشی جاری در هر گروه آموزشی؛ که خوشبختانه چند سالی است به‌صورت امری رایج در سطح دانشگاه‌های علوم پزشکی بدان توجه شده است.^{1و2} در حقیقت، امروزه نظام‌های آموزش عالی در اغلب کشورهای جهان به‌عنوان نظامی پویا، هوشمند و هدفمند دارای دو بعد کمی و کیفی است.³ در دو دهه اخیر کوشش‌های قابل‌توجهی جهت ارتقاء کیفیت آموزش عالی و دستیابی به اهداف نظام‌های دانشگاهی در بسیاری از کشورها به‌عمل آمده است.^{4و5} یکی از مهم‌ترین حوزه‌های دانشگاه، حوزه آموزشی است که توجه‌کننده و رسالت هر دانشگاهی است؛ بنابراین داشتن ارزیابی و برنامه‌ریزی استراتژیک در این حیطة از اهمیت بسیار بالایی برخوردار است.⁶

ارزشیابی به‌عنوان یکی از بهترین ابزارها برای بررسی کیفیت فرایندهای آموزشی و پژوهشی و میزان دستیابی به اهداف مورد نظر می‌باشد.⁷ ارزشیابی نظام آموزشی، فعالیت رسمی است که برای تعیین کیفیت اثربخشی و یا ارزش یک برنامه به اجرا درمی‌آید و مورد توجه تمام کشورها از جمله ایران قرار گرفته و یکی از ضروریات پویایی نظام آموزشی است.⁸ طبق تعریف سازمان جهانی استاندارد مبنی بر اینکه کیفیت در یک نظام دانشگاهی با جنبه‌های عملکرد شغلی دانش‌آموختگان، نتایج تحقیقات و پژوهش‌های صورت گرفته و همچنین خدمات تخصصی در حوزه‌های مرتبط با اهداف دانشگاه بستگی دارد و اینکه انجام ارزیابی درون‌گروهی توسط اعضای گروه باعث می‌شود که ایشان وضعیت موجود خود را با وضعیت مطلوب مقایسه کرده و نقاط قوت و ضعف خود را شناسایی نمایند و نتایج حاصل از آن را باور کنند.^{9و10}

یکی از گروه‌های پزشکی که در حوزه‌های مختلف آموزشی با موانع و محدودیت‌هایی مواجه است، گروه جراحی عمومی می‌باشد. در حوزه بالینی و درمان، این گروه، بیمارستان‌های امام‌رضا^(ع)، امام‌خمینی^(ه)، آیت‌الله‌طالقانی و دکتر کرمانشاهی در شهر کرمانشاه را به‌صورت مستقیم و بیمارستان‌های امام‌علی^(ع)، معتضدی و فارابی در شهر کرمانشاه را به‌صورت غیرمستقیم پوشش می‌دهد و به‌طورکلی تعداد زیادی از دانشجویان را در مقاطع کارآموزی، کارورزی و دستیاری تحت فرایندهای آموزشی دارد.

این مطالعه در کمیته اخلاق در پژوهش دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه با کد IR.KUMS.REC.1400.016 به تصویب رسید. برای رعایت ملاحظات اخلاقی در پژوهش حاضر، هماهنگی لازم با شرکت کنندگان پژوهش در مورد زمان و مکان مناسب جهت برگزاری مصاحبه انجام شد و قبل از آغاز مصاحبه اطلاعاتی درخصوص هدف، نحوه اجرای مطالعه و فواید شرکت در تحقیق و جنبه‌های محرمانه بودن اطلاعات (استفاده از کد به جای نام) و اجباری نبودن پاسخگویی به سوالات به شرکت کنندگان پژوهش داده شد. در نهایت رضایت آنان جهت اجرا به صورت کتبی و شفاهی گرفته شد.

یافته‌ها

یافته‌های پژوهش در رابطه با هر یک از عوامل نه‌گانه ارزیابی در گروه آموزشی جراحی عمومی از طریق نظرخواهی به وسیله پرسشنامه‌ها، چک‌لیست‌ها از اعضای هیأت علمی و کارآموزان، کارورزان و آموزش دانشکده پزشکی به مدت پنج ماه انجام شد، که حاوی نکات ذیل می‌باشد:

در قسمت ارزیابی حوزه رسالت و اهداف آموزشی با کسب 42 امتیاز (84% امتیاز کسب شده) درجه مطلوب داشت (جدول 1).

همکاران و دانشجویان، فرایند تدریس و یادگیری بود. جامعه آماری اعضاء هیأت علمی گروه بوده که 11 نفر می‌باشند و 8 نفر پرسشنامه‌ها را تکمیل نمودند. پرسشنامه دانشجویان شامل یک پرسشنامه با 106 سؤال برای دانشجویان پزشکی جهت بررسی وضعیت دانشجویان با ملاک‌های پیشرفت تحصیلی دانشجویان گروه، رابطه دانشجویان گروه با اعضاء هیأت علمی، ترکیب و توزیع دانشجویان، نحوه پذیرش، آگاهی دانشجویان از اهداف گروه و حقوق و وظایف خود، تناسب دانشجویان با منابع گروه می‌باشد. جامعه آماری دانشجویان شامل حدوداً 60 نفر بوده که 25 نفر پرسشنامه‌ها را تکمیل نمودند. جامعه آماری دانشجویان دستیار جمعاً 28 نفر بوده که 14 نفر پرسشنامه‌ها را تکمیل نمودند. دانش‌آموختگان شامل یک پرسشنامه با 8 سؤال جهت فارغ‌التحصیلان رشته جراحی عمومی می‌باشد که 6 نفر از افراد پرسشنامه را تکمیل کردند.

داده‌های ارزیابی از پرسشنامه‌هایی که روا و پایایی آن‌ها مورد تأیید مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی می‌باشد، استخراج شد و با استفاده از برنامه STATA-14 و با تأکید بر روش‌های آمار توصیفی شامل فراوانی و درصد، مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

جدول 1- نتایج ارزیابی حوزه رسالت و اهداف آموزشی

ردیف	ملاک	امتیاز کل	امتیاز کسب شده	درصد امتیاز کسب شده	مطلوب	نیمه مطلوب	نامطلوب
1-1	وجود رسالت و اهداف آموزشی مدون	15	15	100	*		
2-1	مشارکت دست‌اندرکاران در تدوین بیانیه رسالت و اهداف	10	8/825	82/5	*		
3-1	رعایت قواعد هدف‌نویسی و طبقه‌بندی (دانش، مهارت و نگرش)	5	2/5	50/0		*	
4-1	آگاهی اعضاء هیأت علمی از رسالت و اهداف آموزشی	10	8/75	87/5	*		
5-1	بازنگری رسالت و اهداف آموزشی توسط اعضاء گروه	10	7/5	75/0	*		
	جمع	50	42	84	*		

جدول 2- نتایج ارزیابی حوزه مدیریت و سازمان‌دهی

ردیف	ملاک	امتیاز کل	امتیاز کسب شده	درصد امتیاز کسب شده	مطلوب	نیمه مطلوب	نامطلوب
1-2	نحوه انتخاب وظایف مدیر گروه	5	5	100	*		
2-2	ویژگی‌های مدیر گروه	15	12/5	83/3	*		
3-2	میزان استقلال گروه در برنامه‌ریزی آموزشی و سازمان‌دهی فعالیت‌ها	5	5	100	*		
4-2	آئین‌نامه‌های داخلی گروه و اجرای آن	15	15	100	*		
5-2	وجود سازوکار مشخص برای تعیین بودجه و هزینه‌های گروه	10	10	100	*		
6-2	برنامه‌های تشویق و توبیخ	10	10	100	*		
7-2	نحوه گزینش و استخدام هیأت علمی	10	10	100	*		
8-2	ارزیابی عملکرد مدیر گروه	30	30	100	*		
	جمع	100	97/5	97/5	*		

نتیجه ارزیابی حوزه مدیریت و سازمان‌دهی گروه با کسب 97/5 امتیاز (97/5% امتیاز کسب شده) درجه مطلوب داشت (جدول 2).

جدول 3- نتایج ارزیابی حوزه برنامه آموزشی

ردیف	ملاک	امتیاز کل	امتیاز کسب شده	درصد امتیاز کسب شده	مطلوب	نیمه مطلوب	نامطلوب
1-3	تعریف دقیق فعالیت‌های آموزشی	40	40	100	*		
2-3	تناسب محتوی دوره‌های آموزشی با اهداف	30	30	100	*		
3-3	مشارکت در برنامه‌های درسی	20	20	100	*		
4-3	اجرای برنامه‌های آموزشی	120	120	100	*		
5-3	میزان استفاده از طرح درس و روش‌های تدریس	80	80	100	*		
3-6	یکپارچگی علوم پایه و بالینی	10	7/5	75	*		
	جمع	300	282/5	94/2	*		

نتیجه ارزیابی حوزه برنامه آموزشی با کسب امتیاز 282/5 (94/2% امتیاز کسب شده) درجه مطلوب را داشت (جدول 3).

جدول 4 - نتایج ارزیابی حوزه هیأت علمی

ردیف	ملاک	امتیاز کل	امتیاز کسب شده	درصد امتیاز کسب شده	مطلوب	نیمه مطلوب	نامطلوب
1-4	ترکیب و توزیع اعضای هیأت علمی	30	20	66/6	*		
2-4	توانمندی‌های آموزشی اعضای هیأت علمی	30	27/5	91/66	*		
3-4	توزیع فعالیت‌های اعضای هیأت علمی	60	60	100	*		
4-4	رضایت‌مندی اعضای هیأت علمی از امکانات رفاهی و خدمات	20	15	75	*		
5-4	نوآوری و خلاقیت	10	10	100	*		
	جمع	150	132/5	88/3	*		

نتیجه ارزیابی حوزه هیأت علمی با کسب امتیاز 132/5 (88/3% امتیاز کسب شده) درجه مطلوب داشت (جدول 4).

جدول 5 - نتایج ارزیابی حوزه دانشجویان

ردیف	ملاک	امتیاز کل	امتیاز کسب شده	درصد امتیاز کسب شده	مطلوب	نیمه مطلوب	نامطلوب
1-5	ترکیب و توزیع دانشجویان	5	3/5	70/0	*		
2-5	صلاحیت‌های ورودی به دوره کارآموزی	5	5	100	*		
3-5	ارتباط دانشجویان با اعضای و مدیر گروه	5	5	100	*		
4-5	مشارکت دانشجویان در برنامه‌ریزی، اجرا و ارزشیابی برنامه‌های آموزشی گروه	5	3/5	70/0	*		
5-5	پیشرفت و افت تحصیلی دانشجویان	5	5	100	*		
6-5	آگاهی دانشجویان از حقوق و وظایف خود	5	5	100	*		
7-5	میانگین زمان مطالعه دانشجویان در بخش جراحی	10	6	60/0	*		
8-5	فعالیت‌های پژوهشی دانشجویان	10	9/5	95	*		
	جمع	50	42/5	85	*		

نتیجه ارزیابی حوزه دانشجویان با کسب امتیاز 42/5 (85% امتیاز کسب شده) درجه مطلوب داشت (جدول 5).

جدول 6 - نتایج ارزیابی حوزه منابع آموزشی

ردیف	ملاک	امتیاز کل	امتیاز کسب شده	درصد امتیاز کسب شده	مطلوب	نیمه مطلوب	نامطلوب
1-6	تجهیزات عمومی آموزشی	10	10	100	*		
2-6	تجهیزات تخصصی	10	10	100	*		
3-6	کلاس	14	14	100	*		
4-6	کتابخانه و اینترنت	15	15	100	*		
5-6	درمانگاه	18	16/5	91/6	*		
6-6	اورژانس	8	8	100	*		
7-6	بخش جراحی	25	24/5	98/0	*		
8-6	Skill Lab	5	5	100	*		
9-6	بخش های تخصصی پشتیبانی و مشاوره	15	15	100	*		
	جمع	120	117/75	98/1	*		

نتیجه ارزیابی حوزه منابع آموزشی (فضا، امکانات، تجهیزات آموزشی و درمانی) با کسب امتیاز 117/75 (98/1% امتیاز کسب شده) درجه مطلوب داشت (جدول 6).

جدول 7 - نتایج ارزیابی حوزه پژوهشی

ردیف	ملاک	امتیاز کل	امتیاز کسب شده	درصد امتیاز کسب شده	مطلوب	نیمه مطلوب	نامطلوب
1-7	آثار و فعالیت های انفرادی توسط اعضای گروه	25	12/5	50/0		*	
2-7	خط مشی برنامه های مشخص گروه برای پژوهش	5	5	100	*		
3-7	پروژه های پژوهشی گروه	20	20	100	*		
4-7	سمینارها، همایش های برگزار شده توسط اعضای گروه	20	10	50		*	
5-7	امکانات پژوهشی	10	10	100	*		
	جمع	80	57/5	71/8		*	

نتیجه ارزیابی حوزه پژوهش با کسب امتیاز 57/5 (71/8% امتیاز کسب شده) درجه نیمه مطلوب داشت (جدول 7).

جدول 8 - نتایج ارزیابی حوزه سنجش و ارزشیابی

ردیف	ملاک	امتیاز کل	امتیاز کسب شده	درصد امتیاز کسب شده	مطلوب	نیمه مطلوب	نامطلوب
1-1-8	تنوع روش‌های سنجش	30	30	100	*		
2-1-8	برنامه‌ریزی مشخص و مدون جهت سنجش دانشجویان	20	20	100	*		
3-1-8	تناسب سنجش با اهداف آموزشی	30	30	100	*		
1-2-8	ارزشیابی پنج‌گانه	15	14	93/3	*		
2-2-8	Log Book	10	7/5	75	*		
3-2-8	Reflection (feedback)	5	5	100	*		
4-2-8	ارزیابی آزمون‌ها	20	17/5	87/5	*		
5-2-8	ارزیابی دانشجویان در سنجش‌های کشوری و انشگامی	10	10	100	*		
	جمع	140	134	95/7	*		

نتیجه ارزیابی حوزه سنجش و ارزشیابی با کسب امتیاز 134 (95/7% امتیاز کسب شده) درجه مطلوب داشت (جدول 8).

جدول 9 - نتایج ارزیابی حوزه دانش‌آموختگان

ردیف	ملاک	امتیاز کل	امتیاز کسب شده	درصد امتیاز کسب شده	مطلوب	نامطلوب
1-9	وجود سازوکار مشخص در گروه برای ارتباط با دانش‌آموختگان	1/25	1/25	100	*	
2-9	بازنگری در برنامه آموزشی با استفاده از بازخورد دانش‌آموختگان	1/25	00/0	00/0	*	
3-9	توانایی‌های شناختی و مهارتی دانش‌آموختگان و تناسب با نیازهای بر اساس پژوهش‌های انجام شده	1/25	1/25	100	*	
4-9	سرنوشت شغلی دانش‌آموختگان چند درصد در حال طبابت	1/25	1/25	100	*	
5-9	آثار علمی دانش‌آموختگان مقالات و کتاب‌ها در سال ارزشیابی	1/25	1/25	100	*	
6-9	نحوه ادامه تحصیل دانش‌آموختگان چند درصد ادامه تحصیل در رشته قلب	1/25	1/25	100	*	
7-9	میزان استفاده از دانش‌آموختگان در گروه	1/25	1/25	100	*	
8-9	تناسب اهداف گروه آموزشی با نیازهای شغلی بر اساس پژوهش از فارغ‌التحصیل	1/25	1/25	100	*	
	جمع	10	8/75	87/5	*	

نتیجه ارزیابی حوزه دانش‌آموختگان با کسب امتیاز 8/75 (87/5% امتیاز کسب شده) درجه مطلوب داشت (جدول 9).

بحث

(828 امتیاز)، 689 امتیاز معادل 83/21% را کسب نموده است که با توجه به استاندارد گوردمن در سطح مطلوب قرار دارد. وضعیت گروه مامایی در حوزه‌های رسالت و اهداف آموزشی، مدیریت و سازماندهی برنامه‌های آموزشی، هیأت علمی، سنجش و ارزیابی در جایگاه مطلوبی قرار دارد. اما در حوزه‌های دانشجویان، منابع آموزشی، پژوهشی و دانش‌آموختگان در سطح نسبتاً مطلوب قرار دارد.¹⁴ در مطالعه‌ای که با هدف ارزیابی درونی دوره آموزش دستیاری رشته داخلی دانشگاه علوم پزشکی گیلان انجام شد، یافته‌ها نشان داد که آموزش دوره دستیاری گروه آموزشی داخلی دانشگاه علوم پزشکی گیلان، در حیطه رسالت و اهداف 67% در وضعیت انطباق عمده و 33% در وضعیت انطباق کامل قرار داشت. در حیطه ساختار مدیریتی 100% انطباق کامل، در حیطه فرایند آموزشی 55 درصد انطباق کامل، 45% انطباق عمده، در حیطه قوانین و مقررات دستیاران 69% انطباق کامل و 31% انطباق عمده، در حیطه ارزشیابی 89% انطباق کامل و 11 درصد انطباق عمده، در حیطه شرایط و منابع آموزشی 62% انطباق کامل و 38% انطباق عمده وجود داشت. به‌طورکلی از 52 استاندارد بررسی‌شده در فرایند ارزیابی درونی گروه داخلی 67% در وضعیت انطباق کامل و 33% در وضعیت انطباق عمده بودند. براساس یافته‌های حاصله می‌توان نتیجه گرفت، گروه داخلی با توجه به رسالت و اهداف اگرچه با همه توان در تربیت دستیار داخلی موفقیت نسبی داشته ولیکن کاستی‌های نیز دارد که توصیه می‌شود با برنامه‌ریزی و رفع نواقص مشخص‌شده، جهشی کیفی در آموزش دستیاران داخلی ایجاد شود.¹⁵

در حوزه رسالت و اهداف آموزشی ملاک 3 یعنی رعایت قواعد هدف‌نویسی و طبقه‌بندی (دانش، مهارت و نگرش) در وضعیت نیمه مطلوب قرار دارد. در مورد استفاده از کارشناسان به دلیل نو پا بودن دانشگاه و کمبود تجربه، عدم آشنایی این افراد با فرآیند تدوین اهداف آموزشی و ... از جمله عواملی هستند که باعث این وضعیت شده‌اند. در کل با توجه به امتیاز کلی کسب شده، در حوزه رسالت و اهداف آموزشی نیاز به افزایش آگاهی اعضای هیأت علمی و کارکنان ارشد از رسالت، اهداف آموزشی و بازنگری اهداف آموزشی و اصلاح نقاط ضعف و کاستی‌ها را طلب می‌کند.

حوزه مدیریت و سازمان‌دهی با داشتن 8 ملاک وضعیت مطلوب دارد. در حوزه مدیریت و سازمان‌دهی با توجه با

این بررسی با هدف ارزیابی هر یک از آحاد عوامل مؤثر در آموزش بخش جراحی عمومی که به عنوان یکی از بخش‌های آموزش بالینی محسوب می‌شود، به اجرا درآمد. در این بررسی بهترین نتیجه ارزیابی را منابع آموزشی (فضا، امکانات و تجهیزات آموزشی و درمانی)، (98/1%) به خود اختصاص داد.

نتیجه کلی این ارزیابی مؤید درجه مطلوب بخش جراحی عمومی است. مطالعه‌ای که در دانشگاه مازنداران انجام شد نیز نشان داد که وضعیت اکثر حوزه در گروه‌های آموزشی بالینی مطلوب بوده است.⁸ در مطالعه‌ای با هدف ارزیابی درونی گروه‌های آموزشی دانشکده مدیریت و اطلاع‌رسانی پزشکی در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان انجام شد، یافته‌ها نشان داد که گروه مدیریت خدمات بهداشتی - درمانی در همه مؤلفه به جز مؤلفه دانشجویان نسبتاً مطلوب بود. گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی در مؤلفه اهداف و رسالت و فرایند یاددهی - یادگیری، مطلوب و در دانشجویان نامطلوب و در بقیه نسبتاً مطلوب بود. گروه مدارک پزشکی در مؤلفه‌های رسالت و اهداف و فرایند یاددهی - یادگیری و ساختار سازمانی و مدیریت مطلوب، در پژوهش نامطلوب و بقیه نسبتاً مطلوب بود.¹¹ مطالعه‌ای که در رشته بهداشت عمومی در دانشکده بهداشت استان قم انجام شد، نشان داد که از نظر توانمندسازی آموزشی، اعضای هیأت علمی تسلط علمی در دروس نظری را نسبتاً مطلوب گزارش کردند. دانشجویان، میزان تسلط علمی مدرس را مطلوب و دانش‌آموختگان نیز مهارت کسب شده در دوران تحصیل را نامطلوب گزارش کردند.¹² در مطالعه‌ای که با هدف ارزیابی درونی گروه پزشکی اجتماعی دانشگاه علوم پزشکی زابل انجام شد، یافته‌ها نشان داد که میانگین نمرات حاصل از عامل‌های رسالت اهداف و جایگاه سازمانی، دوره‌های آموزشی، هیأت علمی، دانشجو، راهبردهای یاددهی - یادگیری، امکانات و تجهیزات آموزشی و پایان‌نامه و فرصت‌های مطالعاتی و سمینارها به ترتیب 59/1، 50/1، 31/1، 52/1، 9/1، 62/1 بود. با عنایت به نتایج حاصله، وضعیت گروه در بیشتر قسمت‌ها مطلوب و نسبتاً مطلوب بود.¹³ در مطالعه‌ای که با هدف ارزیابی درونی گروه آموزش مامایی دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی شهرکرد انجام شد، یافته‌ها نشان داد که در کل حوزه‌های نه‌گانه مورد بررسی، این گروه از مجموع امتیاز کل حوزه‌ها

علمی ثابت و توانمند قادر است در ارتقاء درجه علمی دانشگاه و بهتر نمودن کیفیت برنامه آموزشی کمک نماید. در حوزه دانشجویان که دارای 7 ملاک می‌باشد، اگرچه وضعیت کلی مطلوب است لیکن 1 ملاک در وضعیت نیمه مطلوب قرار دارد؛ چنانکه مشاهده شد، ملاک میانگین زمان مطالعه دانشجویان در بخش جراحی با 60 درصد امتیازات، در وضعیت نیمه مطلوب می‌باشد؛ لازم به توضیح است که با توجه به حجم بالای کار عملی در این بخش، وسیع بودن دروس تئوری در طی دو ماه این بخش، به نظر می‌رسد، دانشجویان فرصت کافی جهت مطالعه نداشته باشند. همچنین، موضوع مشارکت ضعیف دانشجویان در برنامه‌ریزی، اجرا و ارزشیابی، منشاء فرهنگی داشته، چرا که متأسفانه همیشه بین متولیان امر و دریافت‌کنندگان خدمات در تمامی امور فاصله وجود دارد. قطعاً با تلاش و جدیت می‌توان این موضوع را حل و موانع را برطرف کرد. در حقیقت، این حوزه نیاز به توجه جدی و اصلاح نقاط ضعف و کاستی دارد.

چنانکه مشاهده شد، در حوزه منابع آموزشی که دارای 9 ملاک بوده است که همگی در وضعیت مطلوب قرار دارند. علیرغم مطلوب بودن وضعیت در این حوزه خوشبختانه دانشگاه به منظور بهبود این وضعیت تدابیر لازم را اتخاذ کرده و در حال ساخت بیمارستان‌ها و مراکز درمانی بیشتر می‌باشد.

یکی دیگر از عوامل مورد ارزیابی، حوزه پژوهش بود. توانمندی و فعالیتهای انفرادی اعضای گروه بر اساس فرم آئین‌نامه ارتقاء در خصوص فعالیتهای پژوهشی نیمه مطلوب بوده است که در بسیاری از موارد از نیازهای اختصاصی اعضای محترم هیأت علمی برای ارتقاء علمی می‌باشد؛ علاوه بر این برگزاری سمینارها و همایش‌ها، منابع مالی مستقل و مناسب برای حمایت از طرح‌های تحقیقاتی و همچنین وجود اینترنت و امکانات تجهیزاتی پژوهش می‌تواند در بهبود و تقویت فعالیتهای پژوهشی اعضای هیأت علمی گروه بسیار مؤثر باشد. ضمن اینکه وجود خط مشی و برنامه مدون در خصوص به‌روزر کردن توانمندی اعضای هیأت علمی در حوزه پژوهش و امکانات تسهیل‌کننده مانند وجود مراکز تحقیقات بالینی، مشاوران و کارشناسان آماری از نقاط قوت این حوزه بوده است. در حقیقت، امر پژوهش از موضوعاتی است که در گروه جراحی عمومی هنوز شرایط لازم و مناسب را پیدا نکرده است. کارهای درمانی زیاد و وقت‌گیر و کمبود نیروی

دکتر بهنام‌رضا مخصوصی - ارزیابی درونی گروه جراحی عمومی ...

امتیاز کسب‌شده، ملاک ویژگی‌ها و وظایف مدیر گروه رتبه علمی و گذراندن دوره و کارگاه‌های آموزشی مدیریت و آموزش پزشکی و همچنین مطالعه حداقل دو کتاب مدیریت که از عوامل مهم و مؤثر در انتخاب مدیر گروه می‌باشد، نیاز به توجه بیشتر دارد.

چنانکه در جدول 3 آورده شده است، حوزه برنامه آموزشی گروه جراحی عمومی با داشتن 6 ملاک در وضعیت کلی مطلوب قرار گرفته است؛ لیکن ملاک یکپارچگی علوم پایه و بالینی، وضعیت ضعیف‌تر می‌باشد. ناکافی بودن فضای مناسب آموزشی برای برگزاری کلاس‌های آموزش تئوری در بخش‌های جراحی و کمبود کادر آموزشی برای پوشش همزمان برنامه‌های عملی و نظری موجب شده است که ملاک یکپارچگی علوم پایه و بالینی در وضعیت نیمه مطلوب قرار گیرد؛ البته گام‌های اولیه برای اصلاح این فرآیند برداشته شده است. نکته دوم اینکه در فرآیندهای موجود نقش فراگیران در تدوین و اصلاح ساختارهایی آموزشی ضعیف دیده شده است.

وضعیت حوزه هیأت علمی گروه بیشتر تحت تأثیر ملاک 1 و 4 می‌باشد. که در ملاک 4 (رضایت‌مندی اعضای هیأت علمی از امکانات رفاهی و خدمات) به دلیل بار درمانی سنگین اعضای هیأت علمی در این گروه می‌باشد. کارهای درمانی زیاد، وقت‌گیر و کمبود نیروی متخصص از یک طرف، و بالا بودن آمار حوادث و سوانح در سطح استان و ارجاع بیماران بدحال به مرکز آموزشی - درمانی از سوی دیگر می‌تواند از جمله دلایل پائین بودن میزان فعالیتهای جانبی اعضای هیأت علمی گروه باشد؛ لذا کمتر فرصت پیدا می‌نمایند تا به دنبال کارهای نو و جدید باشند. این مشکل با جذب نیروی انسانی حل خواهد شد. در خصوص امکانات رفاهی باید ادعان داشت که به دلیل شرایط مناسب منطقه‌ای از نظر اقلیمی و تفریحی، سازمان‌های دولتی کمتر به امر فراهم کردن شرایط رفاهی برای پرسنل خود از جمله اعضای هیأت علمی توجه داشته‌اند. بنابراین محدودیت‌هایی در این زمینه وجود دارد که منجر به نارضایتی اعضای هیأت علمی شده است. در ملاک 1، تعداد سرانه هیأت علمی در گروه، وضعیت استخدامی رسمی کمتر از 50 درصد می‌باشد و در ملاک توانمندی آموزشی گذراندن کارگاه‌ها، دوره‌ها و پروژه‌های مرتبط با آموزش پزشکی، امتیاز مطلوبی کسب نشده و در شاخص رضایتمندی اعضای هیأت علمی از امکانات و خدمات نیاز به توجه جدی می‌باشد. آنچه مسلم است، کادر هیأت

قبیل فضاهای آموزشی، امکانات و فضای ناکافی درمانگاه. با تجهیز و بهسازی بخش‌ها و استفاده از فضای به‌دست‌آمده به‌نظر می‌رسد، محلی مناسب برای بخش‌های مختلف جراحی باشد؛

- دانشگاه بایستی در جهت کادر هیأت علمی با توانایی و انگیزه آموزشی و پژوهشی گامی مؤثر بردارد؛
- فراهم کردن شرایط مناسب برای فعالیت‌های پژوهشی و آموزشی در امر ارتقاء اعضای هیأت علمی گروه؛
- وجود برنامه جهت اعتلاء و ارتقا علمی و توانمندی شغلی اعضای گروه؛
- فراهم کردن شرایط برای شرکت اعضای گروه در دوره‌های آموزشی و همایش‌ها و کنگره‌های علمی؛
- تسریع و تسهیل در تصویب طرح‌ها و پروژه‌های تحقیقاتی؛
- اعلام منابع مالی جهت تأمین نیازهای گروه شامل تهیه لوازم، کتاب و نشریات مورد نیاز؛
- فراهم کردن شرایط مناسب برای مشارکت کلیه دانشجویان و کارشناسان آموزشی در فرایند آموزشی؛
- برنامه‌ریزی برای استفاده اعضای هیأت علمی از امکانات موجود جهت تسهیلات رفاهی؛
- فراهم شدن شرایط مناسب بر مبنای بازخورد فراگیران، نیاز جامعه، نظرات گروه‌های آموزشی در جهت بازنگری در فرایند تدوین اهداف آموزشی؛
- فراهم کردن شرایط مناسب برای مشارکت کلیه دانشجویان در برنامه‌های آموزشی گروه جراحی عمومی؛
- به‌خدمت گرفتن دانشجویان ممتاز در فرآیند تدوین اهداف آموزشی به‌صورت کار دانشجویی؛
- به‌روز نمودن تدوین اهداف آموزشی با مشارکت تمامی اعضاء گروه حداقل سالی یک بار؛
- استفاده از نظرات سایر گروه‌های آموزشی در جهت اصلاح برنامه‌های آموزشی گروه (تعمیم نکات مثبت در سطح تمامی گروه‌های آموزشی دانشکده)؛
- همسو نمودن رسالت و دور نمای آموزش پزشکی تدوین شده در دانشگاه با نیازهای واقعی جامعه و شرایط بومی؛

متخصص از یک طرف و بالا بودن آمار حوادث و سوانح در سطح استان و ارجاع بیماران بدحال به مرکز آموزشی درمانی از سوی دیگر می‌تواند از جمله دلایل پائین‌بودن میزان فعالیت‌های پژوهشی گروه و نیمه مطلوب شدن این حوزه باشد.

از عوامل ارزیابی دیگر حوزه سنجش و ارزشیابی که از درجه مطلوب برخوردار بود. در گروه جراحی عمومی، Log Book به خوبی کاربرد ندارد که یکی از ملاک‌های این حوزه است و درجه نیمه مطلوب به‌دست آورده است که نشان‌دهنده این می‌باشد که سازوکار مدون و مشخص همانند نرم‌افزار ارزیابی و تهیه بانک سوالات و بازخورد ارزیابی آزمون به اعضای هیأت علمی در گروه وجود ندارد که بازنگری و اصلاح نقاط و ضعف کاستی‌ها لازم می‌باشد.

حوزه دانش‌آموختگان، آخرین حوزه مورد ارزیابی می‌باشد که در دسترس بودن این افراد و پاسخگویی آن‌ها از نقاط قوت این ارزیابی می‌باشد. کسب بازخورد از دانش‌آموختگان و اهمیتی که این افراد به‌عنوان محصول نهایی و فرایند سیستم آموزشی دارند، ایجاب می‌نماید که برای قضاوت درباره برنامه، مورد ارزشیابی قرار گیرند.

تفاوت میان آنچه در دوره‌های آموزشی تدریس می‌شود و آنچه نیازهای جامعه و شغلی و حرفه‌ای از خدمات پزشکی می‌باشد، موضوعی است که سال‌ها مورد بحث بوده است. ارزشیابی دانش‌آموختگان در بررسی این تفاوت و پیدا کردن نواقص برنامه‌های آموزشی از جایگاه خاصی برخوردار است که با ایجاد سازوکار مشخص و مدون در گروه برای ارتباط با دانش‌آموختگان و استفاده از بازخورد آن‌ها در بازنگری برنامه‌های آموزشی و با انجام پژوهش‌ها برآورد نیازهای مهارتی و شناختی و همچنین تناسب اهداف آموزشی با نیازهای شغلی این امر محقق می‌گردد.

پیشنهاد می‌شود در سطوح مختلف (ریاست دانشگاه، رئیس دانشکده و مدیر گروه):

- جهت بهره‌برداری آموزشی، درمانی و پژوهشی - فضاهای فیزیکی بیمارستان پیشنهاد می‌شود که با مساعدت ریاست محترم و معاونت‌های محترم آموزشی و تحقیقات و فن‌آوری دانشگاه علوم پزشکی این کمبودها از

شرایط مهیا شود. همچنین مدیران و مسئولین دانشگاه نیز باید با کمک و حمایت‌های مؤثر و به‌موقع، شرایط و منابع لازم برای بهبود وضعیت و دستیابی به بالاترین حد مطلوب را فراهم سازند. ضمناً پیشنهاد می‌گردد، ارزیابی درونی گروه به‌صورت ادواری در دوره‌های زمانی مشخص و معینی تکرار شود.

تشکر و قدردانی

بدینوسیله از مرکز پژوهش‌های علوم پزشکی فام‌تن به واسطه حمایت مالی و همکاری در اجرای پژوهش حاضر سپاسگزاری می‌شود. همچنین، پژوهشگران بر خود لازم می‌دانند از اعضاء هیأت علمی، دانش‌آموختگان، دانشجویان و همکاران محترم حوزه آموزشی که در انجام این پروژه همکاری نمودند، صمیمانه تقدیر و تشکر نمایند.

دکتر بهنام‌رضا مخصوصی - ارزیابی درونی گروه جراحی عمومی ...

- سیاست‌گذاری مناسب در شورای آموزشی دانشگاه برای استفاده بهینه از توانمندی دانشجویان در تدوین اهداف آموزشی و فرآیندهای نظارتی.

نتیجه‌گیری

به‌طورکلی بر اساس نتایج به‌دست آمده از پژوهش حاضر، گروه آموزشی جراحی عمومی باید در مواردی که وضعیت مطلوبی دارد، سعی و اهتمام در حفظ و ارتقای بیشتر آن همسو با نیازهای در حال تغییرات دائمی و متناسب با پیشرفت علم و تکنولوژی همگام با یک محیط پویا نموده و برای بهبود عواملی که نسبتاً مطلوب بوده و یا نزدیک به نامطلوب می‌باشد و نمره بالایی را در ارزیابی درونی احراز نکرده بررسی و برنامه‌ریزی دقیق نماید تا با جهد و مساعی مضاعف نسبت به احراز جایگاه مطلوب،

Abstract:**Internal Evaluation of the General Surgery Department of Kermanshah University of Medical Sciences in 2021**

Makhsosi B. R. MD ^{*}, *Azadmehr A. MD* ^{**}, *Darabi B. MD* ^{**}, *Berehnehgard E. MD* ^{***}

(Received: 24 April 2023 Accepted: 2 Aug 2023)

Introduction & Objective: Internal evaluation is a systematic process to collect and analyze information in order to determine the advantages and disadvantages of a program and the degree of achievement of its goals. The purpose of this study was the internal evaluation of general surgery in Kermanshah University of Medical Sciences.

Materials & Methods: This cross-sectional study was conducted in the General Surgery Department of Kermanshah University of Medical Sciences in 2021. First, data related to 9 areas of internal evaluation (educational mission and goals, management and organization, teaching program, students, education resources, research, assessment and evaluation, and graduates) were collected through checklists and questionnaires. Then, the status of the groups was determined in nine areas of internal evaluation. The results were statistically analyzed using STATA-14 software with an emphasis on descriptive statistics.

Results: The results showed that the condition of most areas in the general surgery group was favorable. The highest desirability was in the area related to educational resources (space, educational and therapeutic facilities and equipment) (98.1%). Also, in the field of research, they obtained a semi-optimal status (71.8%).

Conclusions: In cases with a favorable situation, the group should try to maintain and improve more in accordance with the progress of science and technology, and to improve the factors that did not have a high score in the internal evaluation, review and plan carefully. Also, the university administrators should provide the necessary conditions and resources to improve the condition of the group and achieve the best level with effective support and assistance.

Key Words: Internal Evaluation, Dept. of General Surgery, Educational Department

* Associate Professor of General Surgery, School of Medicine, Kermanshah University of Medical Sciences, Kermanshah Imam Reza Hospital, Kermanshah, Iran

** Assistant Professor of General Surgery, School of Medicine, Kermanshah University of Medical Sciences, Kermanshah Imam Reza Hospital, Kermanshah, Iran

*** General Surgeon, Famtan Research Center of Medical Sciences Co., Islamabad-e Gharb Imam Khomeini Hospital, Kermanshah, Iran

References:

1. Worthen BR, Sanders JR. Educational evaluation: Alternative approaches and practical guidelines: Longman; 1987.
2. Agasisti TB, Dal Molin G. M. and Turri, M. (2017), "Internal quality assurance in universities: does NPM matter?". Studies in Higher Education.
3. Sadeghimahalli F, Amuei F, Ranjbar M, Moradi S, Khaleghzadeh-Ahangar H. Internal Evaluation of Clinical Departments of Mazandaran University of Medical Sciences. Journal of Mazandaran University of Medical Sciences. 2018; 28(167): 145-54.
4. Semnani F, Khorshidi A, Moghaddasi H, Abbassi Sarvak L. Comparative Study on Patterns of Performance Assessment in Medical Schools. International Journal of Hospital Research. 2018; 7(3): 18-32.
5. Pour N, Qureshi A, Moqrab, Zakavot, Reza A. Internal evaluation of Jahrom Faculty of Pediatrics and its impact on the quality of education. Pars Journal of Medical Sciences. 2022; 5(3): 51-60.
6. Hosseini Z, Izadi S, Alizadehsani M. Analysis of the internal and external environment of Educational Affairs in University of Mazandaran based on strategic planning. Journal of Educational Planning Studies. 2019; 7(14): 97-114.
7. Miliušienė M. Internal evaluation of quality of studies at the Lithuanian University of Health Sciences: good practices and challenges. Journal of medical and health sciences education for Eastern Europe and Central Asia (MEDH-EECA) Kaunas: Lietuvos sveikatos mokslų universitetas, 2022, vol 1, no 1. 2022.
8. Sadeghimahalli F, Sadeghimahalli N, Khaleghzadeh-Ahangar H, Amuei F, Mahmodi E. Study of the education and research quality in basic sciences through internal evaluation in two consecutive educational years in MUMS. Research in Medical Education. 2019; 11(1): 20-8.
9. Keshavarzi MH, Koohestani HR, Baradaran HR, Hayat AA, Ghorbani AA. Exploration the role of a clinical supervisor to improve the professional skills of medical students: a content analysis study. BMC Medical Education. 2022; 22(1): 1-10.
10. Rankin P, Nielsen JM, Lynch C, Gleeson T, Su TT, Laursen S. Summative Report on Internal Evaluation for LEAP, Leadership Education for Advancement and Promotion. Leadership Education for Advancement and Promotion (February 28, 2019). 2019.
11. Kalbasi A. Internal evaluation of departments in the school of management and medical informatics, Isfahan University of Medical Science. Iranian journal of medical education. 2006; 6(1): 125-34.
12. Mohebi S, Izadkhah F, Rahbar A, Ahmadi Z, Sharifirad GR, Gharlipour Z, et al. Internal Evaluation of the Department of Public Health of the School of Health of Qom University of Medical Sciences. Qom University of Medical Sciences Journal. 2019; 13(1): 1-10.
13. Saravani, Suleiman, Esmaili, Kikhaei R, Kokhaei R, Lili, et al. Internal evaluation of the social medicine department of Zabol University of Medical Sciences. Bimonthly journal of medical education. 2022; 10(1): 31-44.
14. Sarshti, Baniyan, Shaiste, Delaram, Katmian, Cheshme Sad, et al. Internal evaluation of the midwifery education department of Shahrekord University of Medical Sciences, Faculty of Nursing and Midwifery. A bimonthly scientific-research magazine of educational strategies in medical sciences. 2019; 11(5): 191-9.
15. Far N., Gharib, Monfard, Hoval, Irandokht, Alavi, et al. Internal evaluation of the assistantship training course of internal medicine at Gilan University of Medical Sciences in 1400. Research in medical science education. 2022; 14(1): 79-88.